

PLK 2
1/2

Julia Martino, Tomasz Korzeniowski

BADANIA KONSERWATORSKIE DWORU W MOSTACH

GM. KOSAKOWO

**CZĘŚĆ 2 – ANALIZA STRATYGRAFII NAWARSTWIEŃ WE WNĘTRZACH
NA PIĘTRZE**



Mosty - Gdańsk - Toruń 2018

DZIEŁO CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU OBJĘTEGO ANALIZĄ

Rodzaj: dwór połączony z oficyną

Badane elementy:

- wnętrza na piętrze w korpusie głównym: ściany wewnętrzne, sufity, sztukaterie, kominki
- oryginalna stolarka drzwiowa

Adres: ul. Lipowa 27/29, Mosty, gm. Kosakowo

Datowanie: 2. poł. XVIII w., przebudowa XIX w., XX/XXI w.

Autor projektu oryginalnego: nieznany

Materiał i technika oryginalna: budynek murowany z cegły ceramicznej na podmurówce kamiennej; elewacje tynkowane i malowane farbą; ściany wewnętrzne tynkowane i malowane farbą; sztukaterie wykonane w tynku i w masie sztukatorskiej, malowane oraz złożone; klatka schodowa drewniana, niemalowana; oryginalna stolarka otworowa drewniana, malowana farbą.

Właściciel/ użytkownik: Gmina Kosakowo

Budynek wpisany do rejestru zabytków województwa pomorskiego pod nr 573, wpis z dn. 18.01.1972 r.

2. DANE DOTYCZĄCE PRAC I DOKUMENTACJI

Zamawiający: Gmina Kosakowo

Wykonawcy: mgr Julia Martino
mgr Tomasz Korzeniowski
badania laboratoryjne składu zapraw, pigmentów i spoiw:
mgr Elżbieta Orłowska, mgr Dorota Sobkowiak,
Laboratorium PKZLAB s.c. Toruń

Czas trwania: wrzesień - październik 2018 r.

Konserwator Dziel Sztuki
mgr Julia Martino
ul. Krasieńskiego 21/23 m. 39
87-100 Toruń, tel. 691 118 391

3. OPIS OBIEKTU, HISTORIA, FUNKCJA I STAN ZACHOWANIA

3.1 Opis architektoniczny

Zespół dworski położony jest w miejscowości Mosty w gminie Kosakowo, w powiecie puckim. Do dworu prowadzi aleja – ulica Lipowa. Budynek składa się z korpusu głównego i ustawionej prostopadle do niego oficyny, połączonych łącznikiem. Korpus na rzucie prostokąta, którego dłuższa oś przebiega w kierunku wschód - zachód; od strony zachodniej dostawiony łącznik na rzucie kwadratu. Oficyna na rzucie prostokąta, którego dłuższa oś biegnie w kierunku północ – południe, z prostokątną dobudówką po stronie zachodniej. Wszystkie bryły jednokondygnacyjne z użytkowym poddaszem, nakryte osobnymi dachami: korpus i łącznik dachem mansardowym, zaś oficyna dachem dwuspadowym. Front budynku skierowany w stronę południową. Na osi korpusu po stronie południowej oraz północnej trójosiowa wystawka dachowa, zwieńczona trójkątnym szczytem; od strony frontowej do wystawki przylega półkolisty balkon wsparty na kolumnach, a od strony tylnej niski portyk. Główne wejście do budynku umieszczone jest na osi elewacji frontowej korpusu, drugie wejście znajduje się na osi elewacji tylnej. Ponadto wejścia znajdują się w elewacji południowej łącznika oraz w dobudówce przy oficynie po stronie zachodniej.

Budynek w całości podpiwniczony, murowany z kamieni polnych w partii piwnic i przyziemia oraz z cegły ceramicznej, tynkowany; część ścian wewnętrznych w konstrukcji szkieletowej. Elewacje budynku powyżej cokołu tynkowane i malowane, z detalem wykonanym w tynku, cokoły kamienne, nietynkowane. Połacie dachowe kryte dachówką ceramiczną esówką. Na kalenicy dachu oficyny znajduje się drewniana sygnaturka, nakryta stożkowym daszkiem.

Wnętrze korpusu dwutraktowe; w tylnym trakcie umieszczone drewniane, kręcone schody prowadzące na piętro oraz schody zabiegowe do piwnicy, również drewniane. Na parterze korpusu znajduje się hall wejściowy, następnie korytarz z klatkami schodowymi oraz przylegające doń cztery obszerne, skomunikowane ze sobą pomieszczenia – salony. Z części tylnego traktu wydzielone zostały dwie łazienki oraz dwa niewielkie pomieszczenia pomocnicze (komórki). Na piętrze znajduje się hall z klatką schodową, skomunikowany z centralnym salonem oraz poprzez korytarzyki z bocznymi pomieszczeniami po stronie wschodniej i zachodniej - są to dwa saloniki oraz przylegające do nich pokoje i łazienki. Ponadto w pomieszczeniach tych znajdują się wejścia na niskie poddasza.

Wykończenie wnętrza korpusu głównego

Ściany i sufity pomieszczeń tynkowane i malowane; na większości sufitów znajdują się płyty gipsowo-kartonowe; w łazienkach na ścianach okładziny ceramiczne.

Na parterze w hallu i w salonach drewniane boazerie na dolnej części ścian. W pomieszczeniach parteru bardzo liczne elementy sztukateryjne, typu gzymsy, plafony, plakiety, listwy, itp., w większości będące gotowymi elementami, wykonanymi z masy na bazie gipsu, wzmocnionej włókniną syntetyczną. We wszystkich czterech salonach na parterze znajdują się masywne kominki, również zdobione sztukateriami. Dekoracje te mają formy eklektyczne, w większości neoklasycystyczne.

We wnętrzach na piętrze dekoracje sztukateryjne mniej liczne, o formach rokokowych. Występują w hallu w oprawie wejść oraz w jednym z korytarzy przy hallu, a ponadto na dwóch istniejących kominkach – w saloniku po stronie zachodniej oraz wschodniej. W jednym z pokoi po stronie wschodniej występuje sztukateria na fasecie.

Posadzki: deski, parkiet oraz mozaika parkietowa; w hallu na parterze płytki kamienne; w łazienkach terakota.

Stolarka drzwiowa: drzwi wewnętrzne dwu- i jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, o skrzydłach z dekoracyjnymi płycinami.

3.2 Historia obiektu

Opis historii i funkcji obiektu zamieszczono w 1. części dokumentacji.

Bibliografia:

Inwentaryzacja konserwatorska, *Dworek zabytkowy w Mostach, gm. Kosakowo, pow. Puck*, oprac. mgr A. Bielaszewska, mgr inż. arch. T. Langer, Gdańsk, wrzesień 1976 r., w zbiorach WUOZ w Gdańsku

Z. Miszewski (oprac.), *Dworek w Mostach* (<http://gminakosakowo.pl/wp-content/uploads/2017/03/D-W-O-R-E-K-W-M-O-S-T-A-C-H.pdf>, data dostępu: 16.10.2018)

3. 3 Stan zachowania

Wnętrza pomieszczeń na piętrze, podobnie, jak wnętrz na parterze, poddane zostały gruntownym pracom remontowym i adaptacyjnym na początku lat 2000. Na szczęście jednak, na piętrze nie umieszczono żadnych nowych elementów sztukateryjnych. Wyprawy tynkarskie na ścianach są w dość dobrym stanie, wszędzie wykończenie stanowią gładzie gipsowe. Wszystkie sufity wyrównane zostały płytami gipsowo-kartonowymi. Na ścianach miejscowo widoczne są cienkie rysy. Pokrycie posadzek wtórne (deski, mozaika parkietowa, w łazienkach terakota).

Z oryginalnych elementów wystroju wnętrz piętra zachowane są:

- dekoracje sztukatorskie w hallu wokół otworu drzwiowego w ścianie południowej: jeden pilaster z dekoracją roślinną, z motywem owoców i kwiatów oraz faseta z płaskorzeźbioną dekoracją z motywem kobiecej głowy ustrojonej wieńcem z kłosów i owoców – najprawdopodobniej personifikacji Lata;
- dekoracje sztukatorskie w hallu na ścianie wschodniej przy przejściu do korytarza: jeden pilaster przy arkadzie, z dekoracją roślinną z motywem kwiatów oraz jeden ornament roślinny pod łukiem arkady;
- dekoracje sztukatorskie w hallu na ścianie zachodniej przy przejściu do korytarza: cała oprawa arkady – dwa pilastry z dekoracją roślinną z motywem winorośli oraz częściowo uszkodzone ornamenty roślinne pod łukiem arkady;
- dekoracje sztukatorskie w korytarzyku przylegającym do hallu po stronie zachodniej: gzyms na fasecie (z ubytkami) oraz ornament muszlowy na ścianie zachodniej, w osi otworu drzwiowego;
- dwa kominki z dekoracjami sztukateryjnymi z ornamentami rokokowymi – w salonikach po stronie zachodniej oraz wschodniej;
- gzyms na fasecie w pokoju po stronie wschodniej (z ubytkami);
- stolarka drzwiowa: drzwi jedno- i dwuskrzydłowe, o ozdobnych płycinach skrzydeł, z profilowanymi opaskami ościeżnic (w drzwiach do saloniku po stronie wschodniej brak opaski).

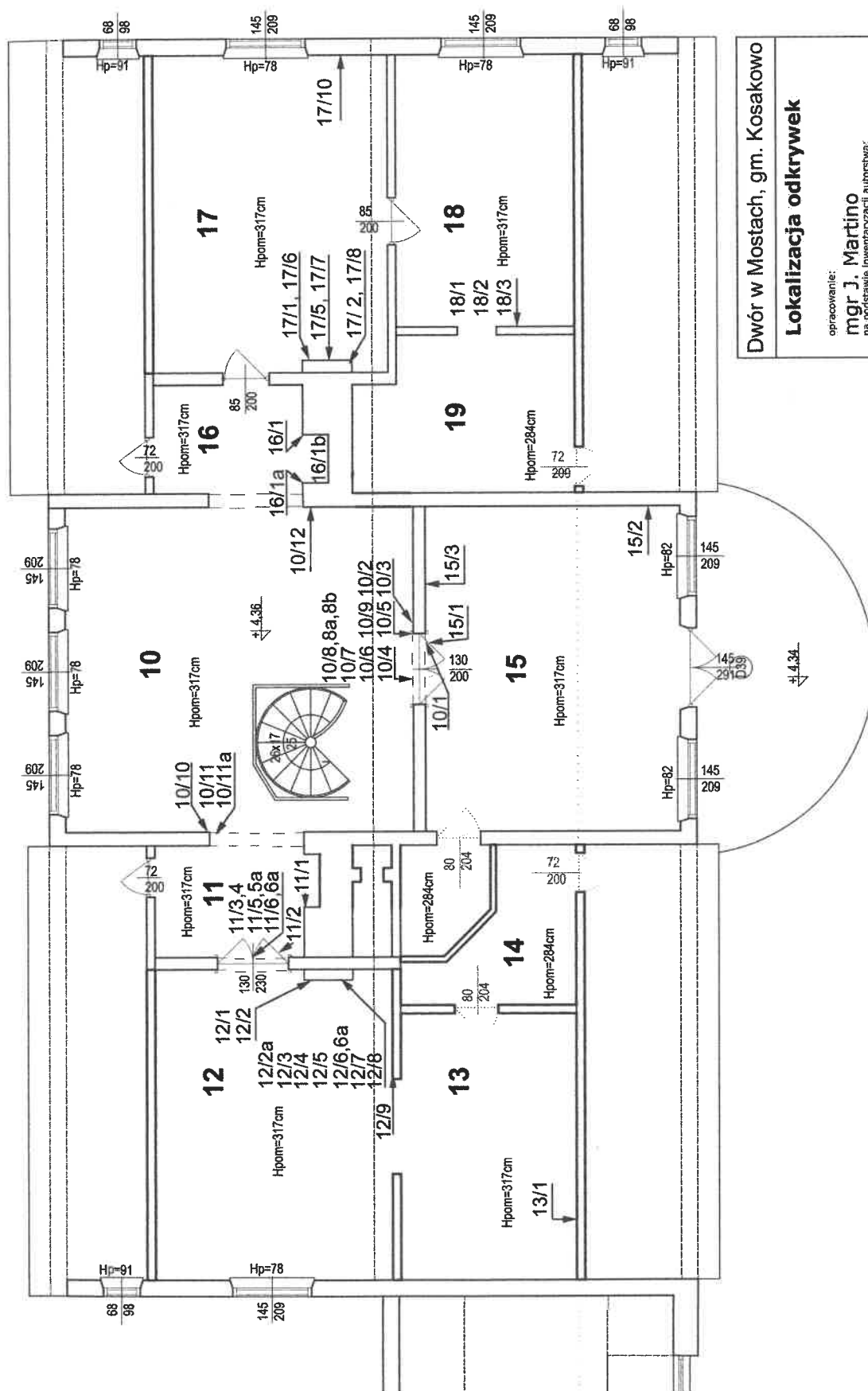
4. CEL I METODYKA BADAŃ

Badania miały na celu rozpoznanie stanu zachowania obiektu, sposobu jego pierwotnego wykończenia oraz zakresu wtórnych przekształceń. Ustalenia te stanowią podstawę do opracowania programu prac konserwatorsko-restauratorskich elewacji i wewnątrz budynku, a także określenia możliwości dokonania w nim adaptacji.

Dokonano oględzin obiektu. Wytypowano miejsca do wykonania odkrywek i pobrania próbek nawarstwień. Skupiono się na korpusie głównym budynku, natomiast łącznik i oficynę wyłączono z badań, z uwagi na fakt ich znacznej przebudowy. Wykonano odkrywki na ścianach wewnętrznych, sufitach, sztukateriach, kominkach oraz na oryginalnej stolarce drzwiowej. Próbkę do analizy mikroskopowej zatopiono w żywicy epoksydowej Epidian 6011 z utwardzaczem IDA, a następnie wyszlifowano. Naszlify poddano obserwacji mikroskopowej w powiększeniu 400 x w świetle widzialnym odbitym i sfotografowano. Określono układ, rodzaj i kolorystykę nawarstwień. Próbkę zapraw, warstw malarskich i pozłoty przekazano do badań laboratoryjnych.

Zebrano materiał bibliograficzny i ikonograficzny dotyczący badanego obiektu.

Wykonano dokumentację opisową i fotograficzną. Odkrywki we wnętrzach oznaczono numerami pomieszczeń, nadanych dla potrzeb niniejszej dokumentacji, a następnie kolejnymi numerami odkrywek. Miejsca wykonania odkrywek zaznaczono na rzucie i na fotografiach wnętrza. Stratygrafię nawarstwień przedstawiono w formie tabel wraz z opisami i fotografiami. Wnioski z badań oraz program prac umieszczono w końcowej części opracowania.



Dwór w Mostach, gm. Kosakowo

Lokalizacja odkrywek

opracowanie:

mgr J. Martino

na podstawie inwentaryzacji autorstwa:

mgr inż. arch. M. Harmoza

inż. arch. W. Denga

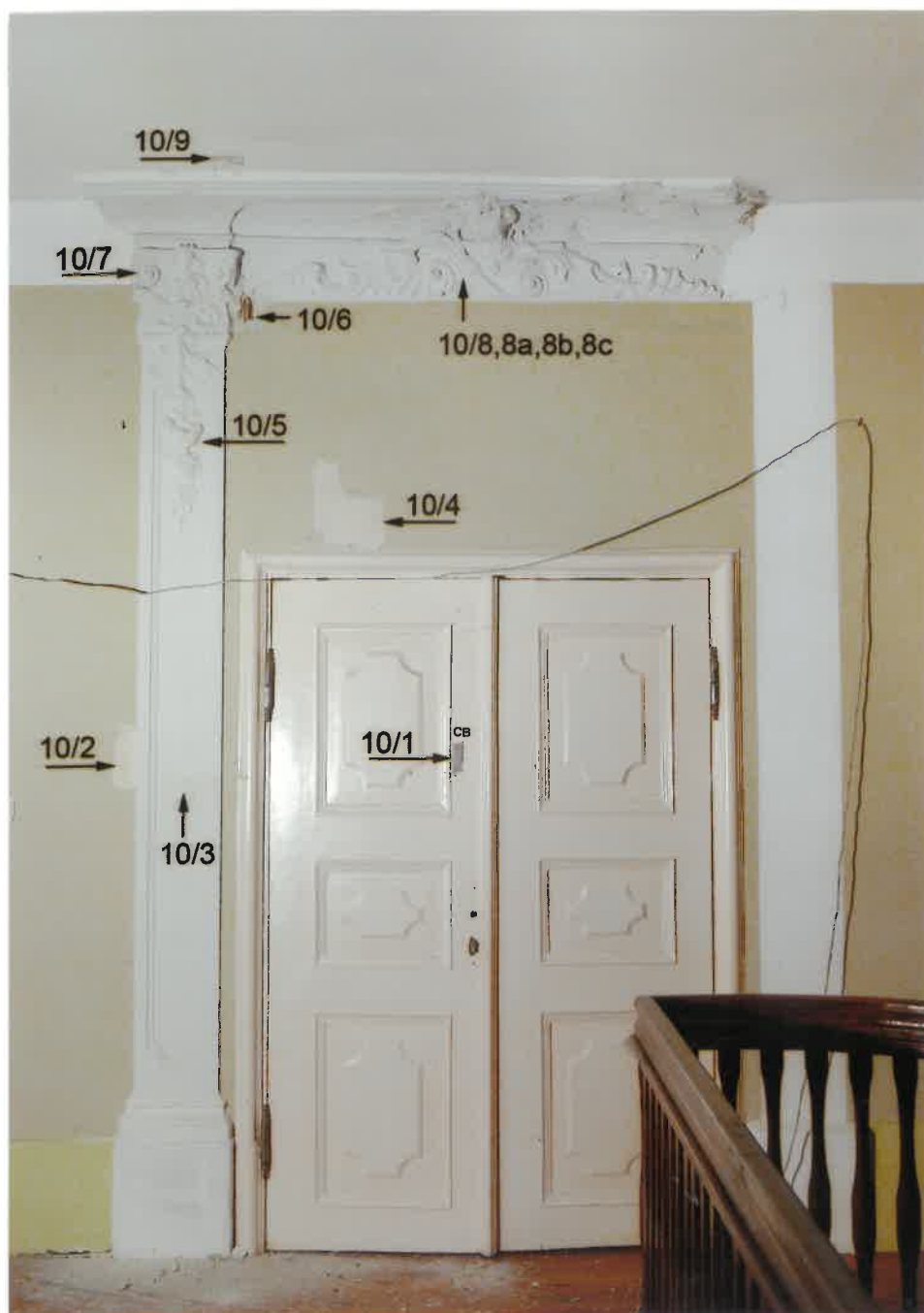
inż. arch. J. Depczyk

październik 2018

RZUT PIĘTRA KORPUSU GŁ.

5. WYNIKI BADAŃ. STRATYGRAFIA NAWARSTWIEŃ – I PIĘTRO

POMIESZCZENIE NR 10 – HALL



Hall na piętrze, ściana południowa. Lokalizacja odkrywek na ścianie, sztukaterii, suficie i stolarce drzwiowej.

TABELA 1. Odkrywka 10/ 2 – hall na piętrze, ściana pld.; odkrywka 10/ 4 – hall na piętrze, ściana pld., nadproże drzwi.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek spodni wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynek wierzchni wapienny - gładź	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa – kreda, ugię	jasnokremowy
4		II	XVIII w./XIX w.	farba	kremowy



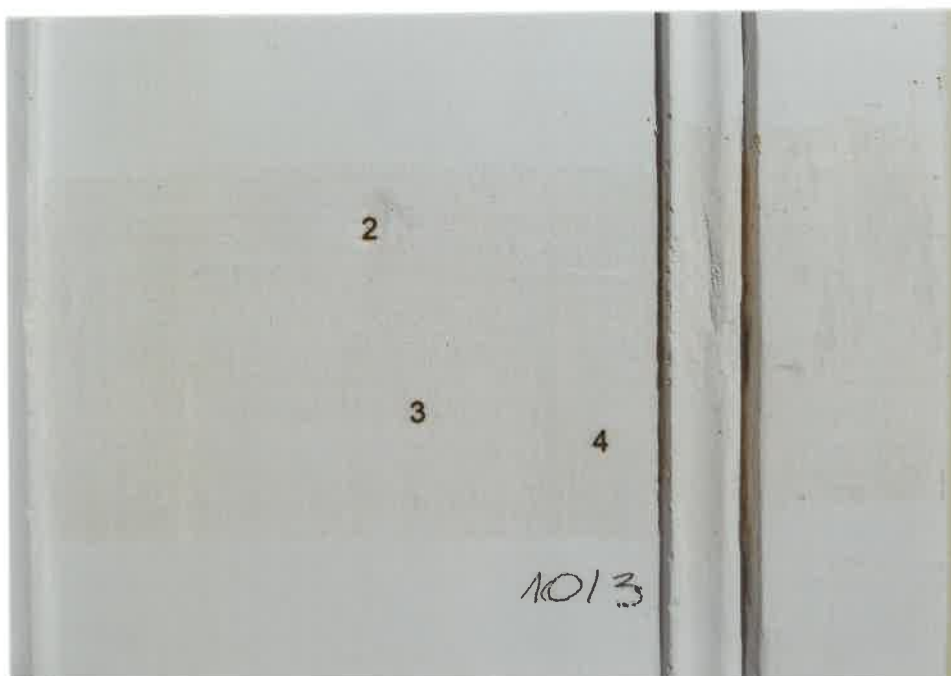
Odkrywka 10/ 2 – hall na piętrze, ściana pld.



Odkrywka 10/ 4 – hall na piętrze, ściana pld., nadproże drzwi.

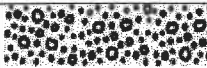



TABELA 2. Odkrywka 10/ 3 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria – trzon pilastra.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
2		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa – kreda, ugieł	złamana biel
4		II	XVIII w./XIX w.	farba	jasnokremowy



Odkrywka 10/ 3 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria, trzon pilastra.




TABELA 3. Odkrywka 10/ 6 – hall na piętrze, ściana pld. w górnej strefie, pod sztukaterią.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek spodni wapienny na podbitce z trzciny	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynek wierzchni wapienny - gładź	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa – kreda, ugier	jasnokremowy
4		II	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	



Odkrywka 10/ 6 – hall na piętrze, ściana pld. w górnej strefie pod sztukaterią.




TABELA 4. Odkrywka 10/ 5 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria – ornament roślinny pod głowicą pilastra.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
2		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	jasnokremowy
4		II	XVIII/XIX w.	farba temperowa	kremowy



Odkrywka 10/ 5 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria – ornament roślinny pod głowicą pilastra.

TABELA 5. Odkrywka 10/ 7 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria – głowica pilastra.

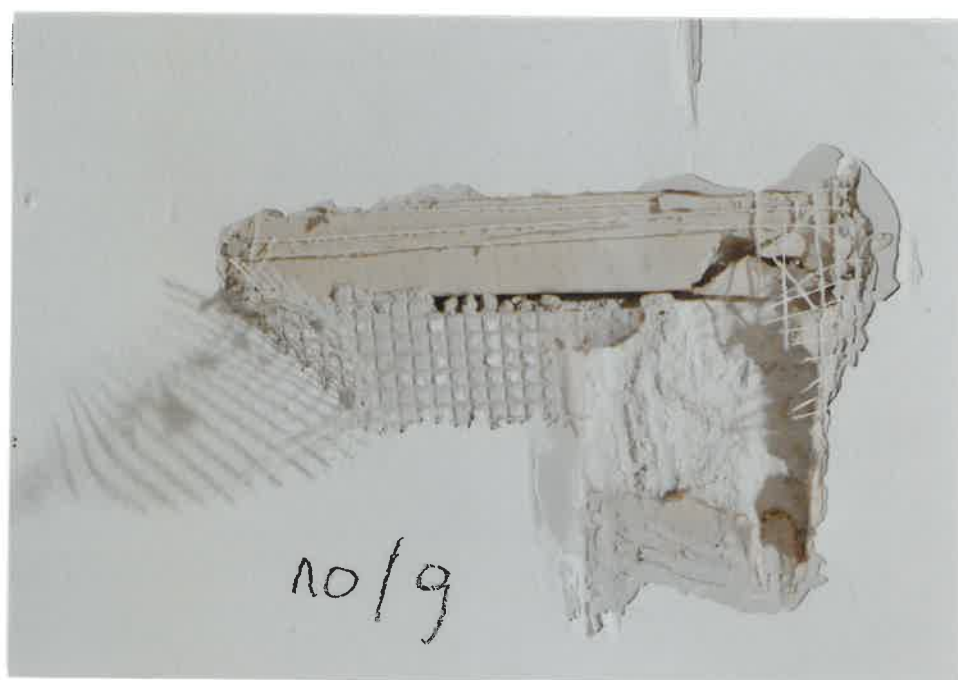
Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
2		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	jasnokremowy
4		II	XVIII/XIX w.	farba temperowa	kremowo-szary



Odkrywka 10/ 7 – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria – głowica pilastra.

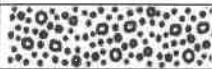





Odkrywki 10/ 8, 10, 8a, 10/ 8b/ 10/ 8c – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria w górnej strefie ściany i na fasecie z przedstawieniem postaci kobiecej – personifikacja Lata.



Odkrywka 10/ 9 – hall na piętrze, sufit. Widoczne wtórne pokrycie sufitu płytą gipsowo-kartonową.

TABELA 6. Odkrywka 10/ 8a – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria z postacią kobiecą – detal – kłosa; odkrywka 10/ 8b – hall na piętrze, ściana pld., faseta.



Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	jasnokremowy
3		II	XVIII/XIX w.	farba temperowa	kremowy
4		III	XVIII/XIX w.	farba temperowa	kremowo-szary

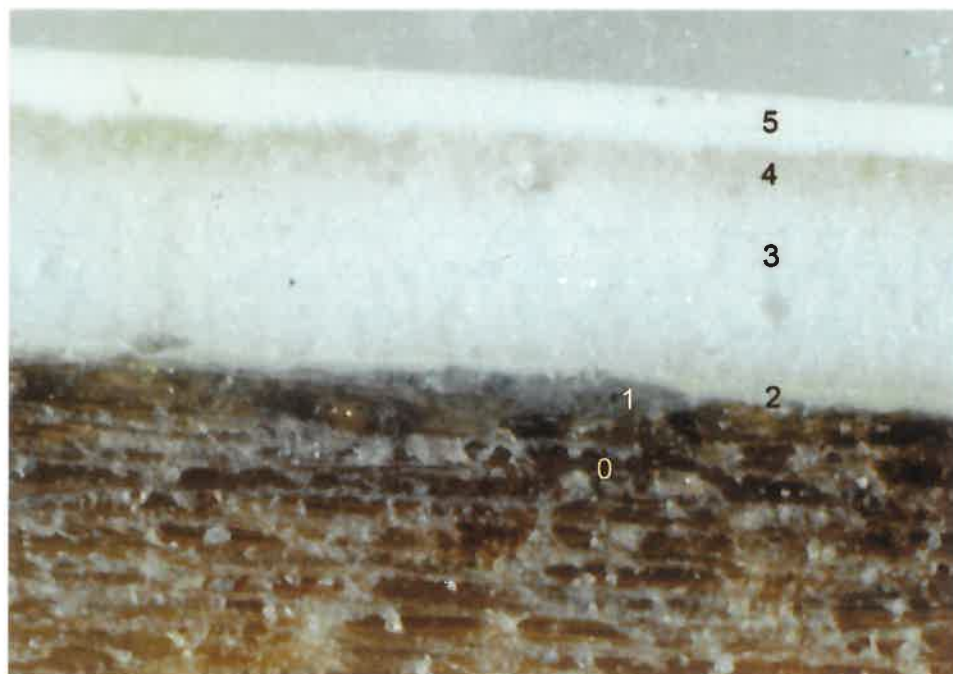


Odkrywka 10/ 8a (powyżej) – hall na piętrze, ściana pld., sztukateria z postacią kobiecą – detal – kłosa.
Odkrywka 10/ 8b (poniżej) – hall na piętrze, ściana pld., faseta.



TABELA 7. Odkrywka 10/ 1 – hall na piętrze, ściana pld., stolarka drzwiowa, awers;
odkrywka i próbka 15/ 1 – hall na piętrze, ściana pld., stolarka drzwiowa, rewers.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
0		I	2. poł. XVIII w.	drewno iglaste	
1		I	2. poł. XVIII w.	farba	perłowo-szary
2		II	XVIII/XIX w.	farba	oliwkowy
3		III	XX w.	farba	biały
4		IV	XX w.	farba	kremowy
5		V	XX w.	farba	biały



Przekrój stratygraficzny próbki 15/ 1 – hall na piętrze, ściana pld., stolarka drzwiowa, rewers.



Odkrywka 15/ 1 – hall na piętrze, ściana pld., stolarka drzwiowa, rewers. Widoczne pierwotne opracowanie malarskie w kolorze perłowo-szarym (1) – jednakowym na wszystkich elementach skrzydła drzwi.



Odkrywka 10/ 1 – hall na piętrze, ściana pld., stolarka drzwiowa, awers.



Hall na piętrze, ściana południowa. Lokalizacja odkrywki na rewersie stolarki drzwiowej.



Hall na piętrze, ściana zachodnia. Lokalizacja odkrywek na sztukaterii arkady.

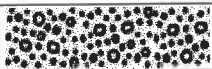
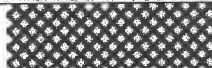
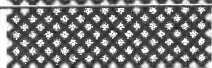



Hall na piętrze, ściana zachodnia, sztukateria – głowica pilastra z motywem winorośli. Lokalizacja odkrywek.



Odkrywka 10/ 10 – hall na piętrze, ściana zach., głowica pilastra, górna część.

TABELA 8. Odkrywka i próbka 10/ 10 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – głowica pilastra, górna część.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	jasnokremowy
3		I?/II?	2. poł. XVIII w.?	farba temperowa w bardzo cienkiej warstwie	ugrowo-szary
4		III	XX/XXI w.	farba	biały



Odkrywka 10/ 10 (powyżej) i przekrój stratygraficzny próbki 10/ 10 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – głowica pilastra, górna część. Strzałką oznaczono miejsce pobrania próbki.

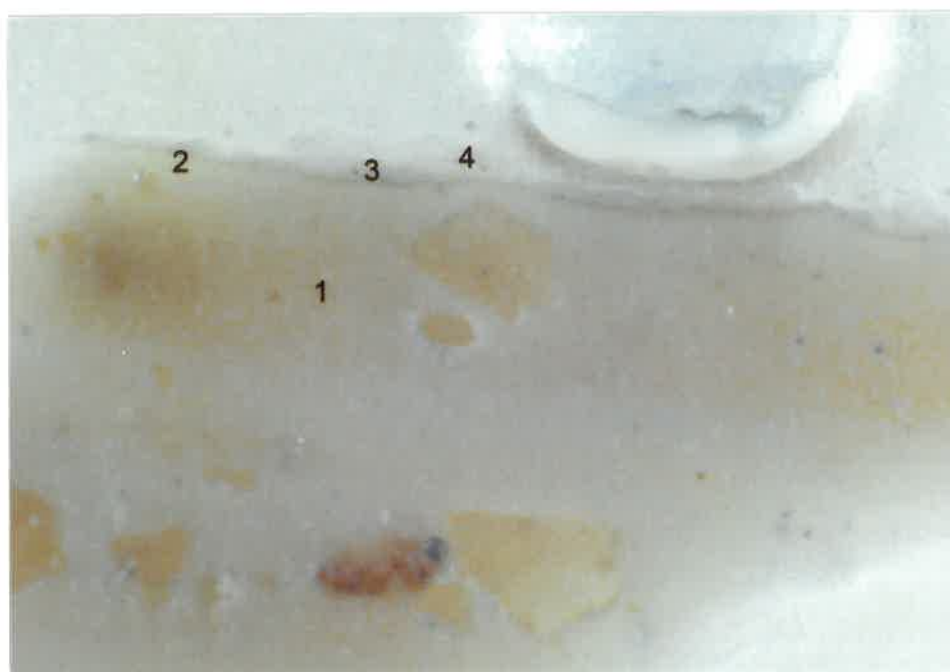
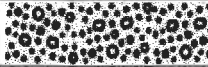
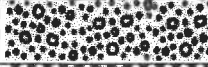

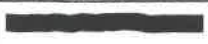




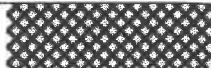



TABELA 9. Odkrywka 10/ 10 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – głowica pilastra, dolna część.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	jasnokremowy
3		I? / II?	2. poł. XVIII w.?	farba temperowa w bardzo cienkiej warstwie	ugrowo-szary
4		--	--	patyna	



Odkrywka 10/ 10 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – głowica pilastra, dolna część.

TABELA 10. Odkrywka i próbka 10/ 11 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – podłucze;
odkrywka 10/ 11a – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – łęk.

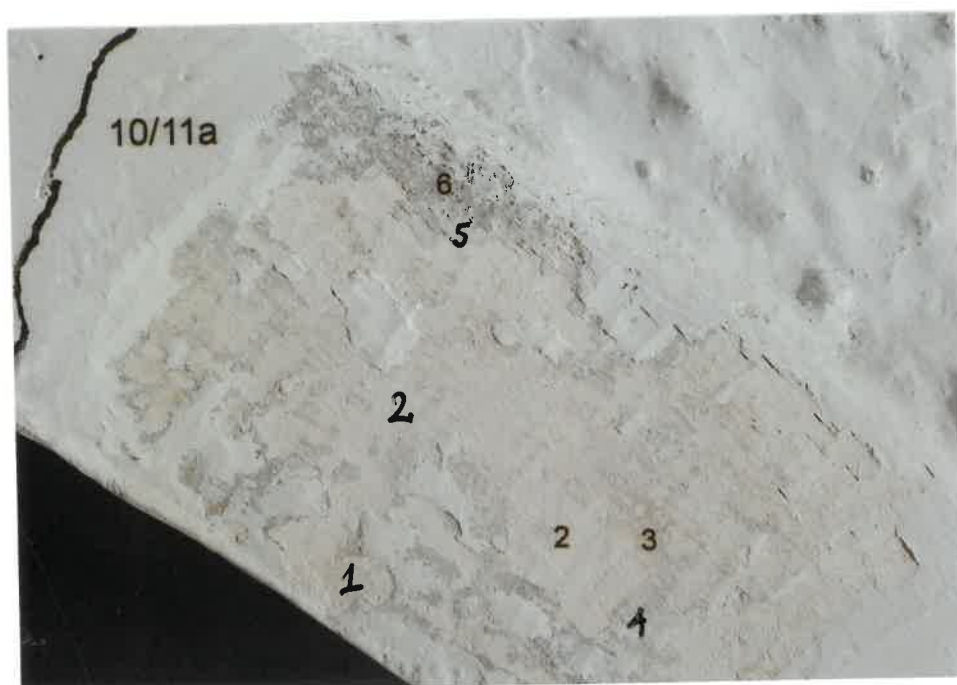
Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty - gładź	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba temperowa	kremowy
4		II	XVIII/XIX w.	farba temperowa w bardzo cienkiej warstwie	kremowo-szary
5		III	XX w.	farba	biały
6		IV	XX/ XXI w.	przecierka wapienno-cementowa	



Przekrój stratygraficzny próbki 10/ 11 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – podłucze.

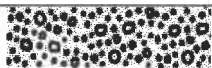




Odkrywka 10/ 11 – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – podłucze.



Odkrywka 10/ 11a – hall na piętrze, ściana zach., sztukateria – fęk.

TABELA 11. Odkrywka 10/ 12 – hall na piętrze, ściana wsch., sztukateria – głowica pilastra.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	farba	jasnoszaro-kremowy
3		II	XVIII/XIX w.	farba	kremowy



Odkrywka 10/ 12 – hall na piętrze, ściana wsch., sztukateria – głowica pilastra.




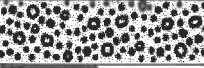

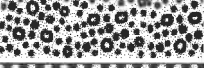

Hall na piętrze, ściana wsch., sztukateria – głowica pilastra z motywem kwiatowym. Lokalizacja odkrywki.

POMIESZCZENIE NR 11 – KORYTARZ PRZY HALLU PO STRONIE ZACHODNIEJ



Korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zachodniej. Lokalizacja odkrywek na ścianach, wnęce, sztukaterii i suficie oraz na stolarce drzwiowej.

TABELA 12. Odkrywka 11/ 1 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana pld., wnęka.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
0		I	2. poł. XVIII w.	mur – cegła ceramiczna	
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	farba przypuszczalnie temperowa, na pobiale	szaro-kremowy
3		III	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	
4		III	pocz. XXI w.	farba	jasnooliwkowy













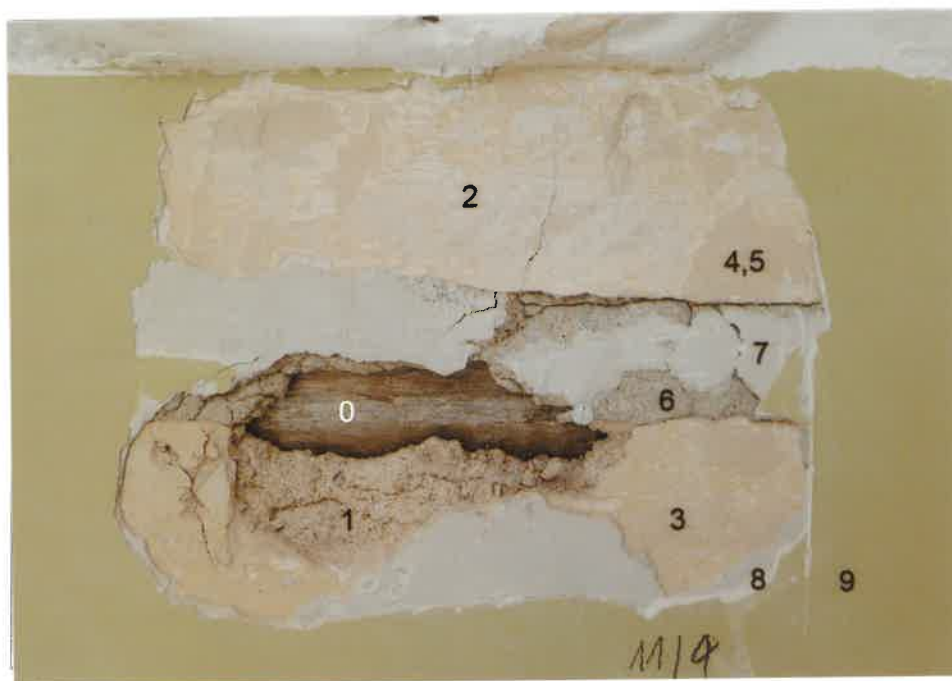
Odkrywka 11/ 1 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana pld., wnęka. Widoczny wtórny aluminiowy narożnik.



Odkrywka 11/ 2 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana pld., stolarka drzwiowa, awers.
Na drewnie iglastym (0) widoczne pierwotne opracowanie malarskie w kolorze perłowo-szarym (1).

TABELA 13. Odkrywka 11/ 4 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana zach. pod sztukaterią.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
0		I	2. poł. XVIII w.	mur szkieletowy (drewno, cegła)	
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty - gładź	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba	jasnokremowy
4		II	2. poł. XVIII w.	farba	jasnokremowy
5		III	XVIII/XIX w.	farba	kremowy
6		IV	pocz. XXI w.	tynek wapienno-cementowy - wypełnienie bruzdy	
7		IV	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	
8		IV	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	
9		IV	pocz. XXI w.	farba	jasnooliwkowy



Odkrywka 11/ 4 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana zach. pod sztukaterią.



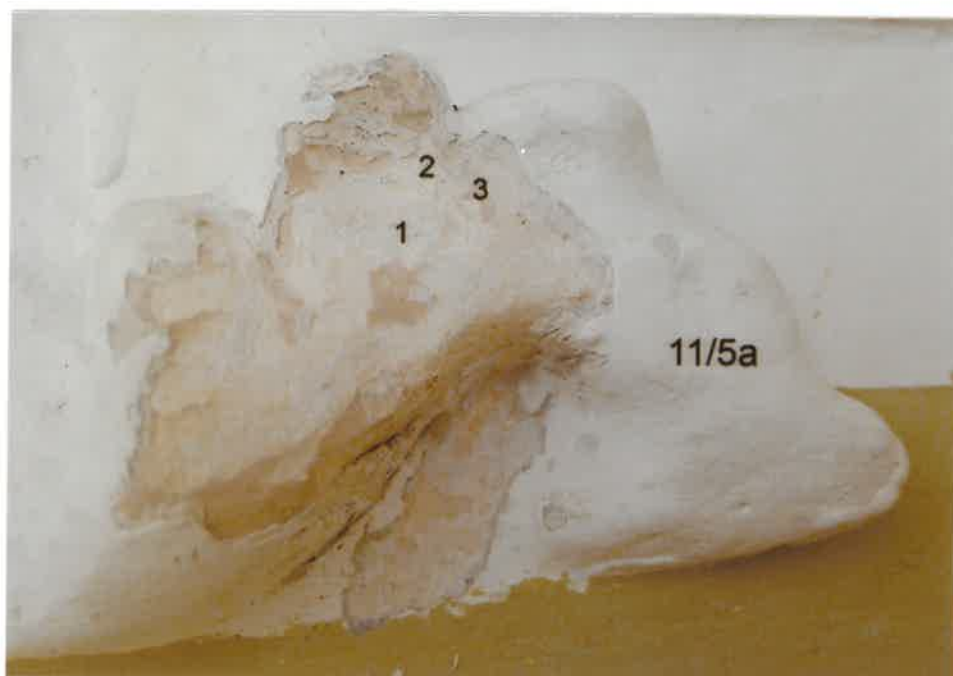
Odkrywka 11/ 3 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., ściana zach., nadproże drzwi.



Odkrywka 11/ 6 – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., faseta i sufit przy ścianie zach. Na fasecie zachowane pierwotne wykończenie drobnoziarnistym tynkiem wapiennym, pomalowanym farbą w kolorze jasnokremowym (1), przemalowaną farbą w odcieniu szaro-kremowym (2). Na suficie wtórny tynk.



Odkrywka 11/ 6a – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., sztukateria – ornament muszlowy. Detal wykonany z drobnoziarnistego tynku wapiennego, wygładzonego pobiałą lub kredą (1) i pomalowanego farbą w kolorze jasnokremowym (2).



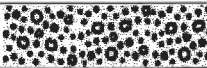



Odkrywka 11/ 5a – korytarz przy hallu na piętrze, po stronie zach., sztukateria – ornament muszlowy, dolna część. Detal wykonany z drobnoziarnistego tynku wapiennego, wygładzonego pobiałą lub kredą (1) i wykończonego farbą w kolorze jasnokremowym (2), przemalowaną farbą w kolorze kremowo-szarym (3).

POMIESZCZENIE NR 12 – SALONIK Z KOMINKIEM PO STRONIE ZACHODNIEJ



Salonik z kominkiem po stronie zachodniej, ściana wschodnia – lokalizacja odkrywek.

TABELA 14. Odkrywka 12/ 1 – salonik pod stronie zach., kominek, podstawa obudowy;
odkrywka 12/ 2 i 12/ 3 – salonik po stronie zach., kominek, boczna część obudowy.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I ?	2. poł. XVIII w. ?	grunt – pobiała lub kreda	
3		II	XIX – XX w.	farba	ceglasto-czerwony
4		III	XIX – XX w.	farba	szary



Odkrywka 12/ 1 – salonik po stronie zach.,
podstawa obudowy kominka.

Odkrywka 12/ 2 – salonik po stronie zach.,
boczna część obudowy kominka.

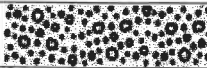
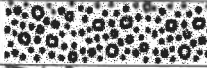




Odkrywka 12/ 3 – salonik po stronie zach., boczna część obudowy kominka – gzyms.



Odkrywka 12/ 2a i odkrywka 12/ 3 – salonik po stronie zach., boczna część obudowy kominka. Strzałką oznaczono miejsce, gdzie występuje wtórne uzupełnienie zaprawą.

TABELA 15. Odkrywka 12/ 5 – salonik pod stronie zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny; odkrywka 12/ 6a – salonik po stronie zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – ornament kwiatowy.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	grunt - kreda	
3		II	XIX w.	podkład pod złocenie	ugrowy
4		II	XIX w.	folia pozłotnicza – szlagmetal (częściowo skorodowana)	złoty


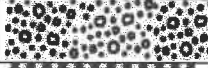



Odkrywka 12/ 5 – salonik pod stronie zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny.



Odkrywka 12/ 6a – salonik po stronie zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – ornament kwiatowy.

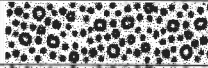


TABELA 16. Odkrywka 12/ 6 – salonik pod stroną zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	grunt – pobiała lub kreda	
3		II	XIX w.	farba	złamana biel (kość słoniowa)



Odkrywka 12/ 6 – salonik pod stroną zach., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny.


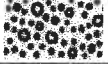



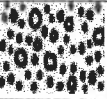


TABELA 17. Odkrywka 12/ 7 – salonik pod stronie zach., kominek, sztukateria – gzyms wieńczący.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	grunt – pobiała lub kreda	
3		II	XIX w.	farba	szaro-kremowy



Odkrywka 12/ 7 – salonik pod stronie zach., kominek, sztukateria – gzyms wieńczący.

TABELA 18. Odkrywka 12/ 8 – salonik pod stronie zach., górna część ściany wsch., faseta.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	drobnoziarnisty tynek wapienny, zagruntowany pobiałą lub kredą	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba przypuszczalnie temperowa	złamana biel
4		II	XVIII- XIX w.	farba	jasnoszary
5		III	XVIII- XIX w.	farba	szaro-kremowy
6		IV	pocz. XXI w.?	tynek wapienno-cementowy – wypełnienie ubytków po zniszczonej fasecie	
7		V	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	
8		V	pocz. XXI w.	gładź gipsowa i farba emulsyjna	biały



Odkrywka 12/ 8 – salonik pod stronie zach., górna część ściany wsch. z fragmentem oryginalnej fasety.










Odkrywka 12/9 – salonik z kominkiem po stronie zach., ściana płd. Widoczna pierwotna szkieletowa konstrukcja ściany, pokryta tynkiem wapiennym na podbitce z trzciny.



Salonik z kominkiem po stronie zachodniej i przylegający do niego pokój, ściana płd. Lokalizacja odkrywek.

TABELA 19. Odkrywka 13/ 1 – pokój przylegający do saloniku po stronie zach., ściana pld.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
0		I	2. poł. XVIII w.	mur – cegła ceramiczna	
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	pobiała wapienna?	
3		I?	2. poł. XVIII w.?	farba przypuszczalnie temperowa	szaro-różowy
4		II	XIX w.	farba	szmaragdowo-zielony
5		III, IV, V	XIX – XX w.	warstwy farb	jasnokremowy, biały, kremowy
6		VI	pocz. XXI w.	tynk wapienno-cementowy	








Odkrywka 13/ 1 – pokój przylegający do saloniku po stronie zach., ściana pld.

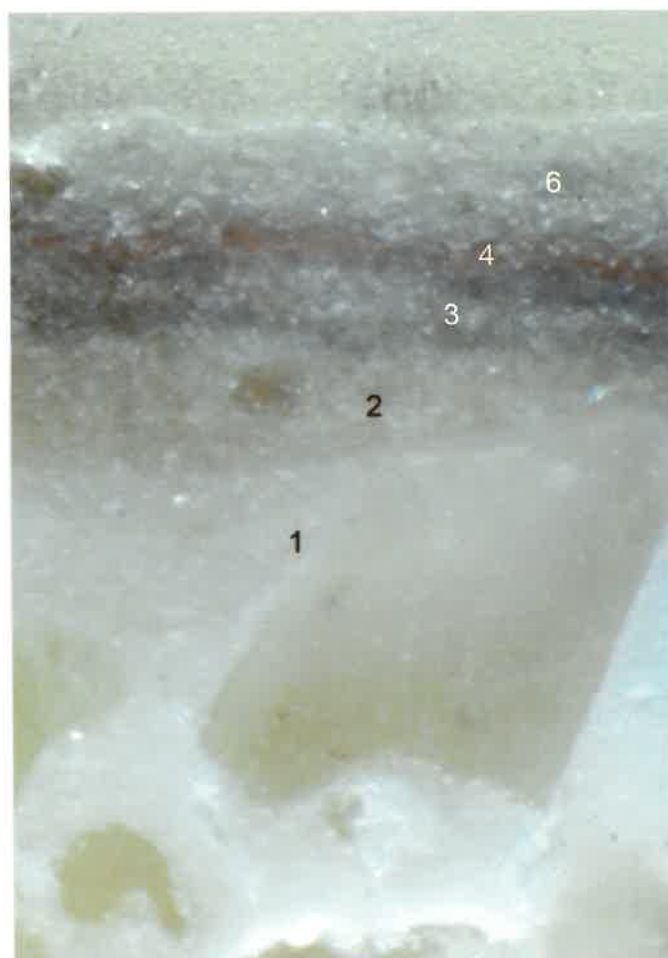
POMIESZCZENIE NR 15 – SALON PO STRONIE POŁUDNIOWEJ



Salon po stronie południowej, ściana północna oraz wschodnia – lokalizacja odkrywek.

TABELA 20. Odkrywka i próbka 15/ 3 – salon po stronie pld., ściana ptn.;
odkrywka 15/ 2 – salon po stronie pld., ściana wsch.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek spodni wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynek wierzchni wapienny drobnoziarnisty - gładź	
3		I?	2. poł. XVIII w.?	farba przypuszczanie temperowa	szaro-kremowy
4		II	XVIII w./XIX w.?	farba	różowy
5		III	XIX - XX w.	farba	zielony
6		IV	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	



Przekrój stratygraficzny próbki 15/ 3 – salon po stronie pld., ściana ptn.



Odkrywka 15/ 3 – salon po stronie płd., ściana płn.




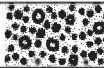



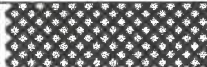
Odkrywka 15/ 2 – salon po stronie płd., ściana wsch.

POMIESZCZENIE NR 16 – KORYTARZ PRZY HALLU PO STRONIE WSCHODNIEJ



Korytarz przy hallu na piętrze, po stronie wschodniej. Lokalizacja odkrywek na ścianie południowej z wnęką.

TABELA 21. Odkrywka 16/ 1 i odkrywka 16/ 1a – korytarz przy hallu po stronie wsch., ściana pld., narożniki wneki.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
0		I	2. poł. XVIII w.	mur – cegła ceramiczna	
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	farba przypuszczalnie temperowa, na pobiale	szaro-kremowy
3		II	pocz. XXI w.?	tynek wapienno-cementowy	
4		III	pocz. XXI w.	warstwy gładzi gipsowej	
5		III	pocz. XXI w.	farba	jasnooliwkowy



Odkrywka 16/ 1 (po lewej) i odkrywka 16/ 1a – korytarz przy hallu po stronie wsch., ściana pld. – narożniki wneki. Wneka, przypuszczalnie pierwotna, oryginalnie posiadała zaokrąglone narożniki, które wtórnie zatynkowane zostały pod kątem prostym.



Odkrywka 16/ 1b – korytarz przy hallu po stronie wsch., ściana płd., górna część wnęki. Widoczna drewniana konstrukcja (0), pokryta wtórnymi nawarstwieniami.

POMIESZCZENIE NR 17 – SALONIK Z KOMINKIEM PO STRONIE WSCHODNIEJ



Salonik z kominkiem po stronie wschodniej, ściana zachodnia – lokalizacja odkrywek.

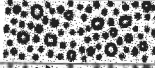
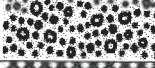





TABELA 22. Odkrywka 17/ 1 – salonik pod stronie wsch., kominek, podstawa obudowy.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty wygładzony pobiąta lub kredą	
2		I	2. poł. XVIII w.	farba	jasnokremowy
3		II	XVIII w./XIX w.	farba	kremowy
4		III	XIX w.	pobiąta	
5		III	XIX w.	farba	ugrowy
6		IV	XIX - XX w.	farba? rozrzedzony gips?	szary
7		V	XIX - XX w.	farba	jasnozielony



Odkrywka 17/ 1 – salonik pod stronie wsch., kominek, podstawa obudowy.

TABELA 23. Odkrywka 17/ 2 – salonik pod stronie wsch., kominek, środkowa część obudowy.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	grunt - pobiała lub kreda	
3		II?	XVIII/XIX w.?	farba	jasnokremowy
4		II	XIX w.	farba	ugrowy
5		III	XIX - XX w.	farba? rozrzedzony gips?	szaro-kremowy
6		IV	XIX - XX w.	tynek wapienny (uzupełnienie ubytku)	
7		IV	XIX - XX w.	farba	jasnobłękitny




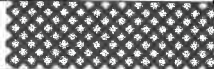


Odkrywka 17/ 2, fragment w zbliżeniu – salonik pod stronie wsch., kominek, środkowa część obudowy.



Odkrywka 17/ 2 – salonik pod stronie wsch., kominek, środkowa część obudowy.

TABELA 24. Odkrywka 17/ 5 – salonik pod stronie wsch., kominek, górna część obudowy - płycina.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	gładź - pobiała lub kreda	
3		II	XIX w.	przecierka wapienna	
4		II i następne	XIX - XX w.	warstwy farb	biały, jasnokremowy, ceglasty





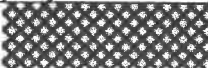


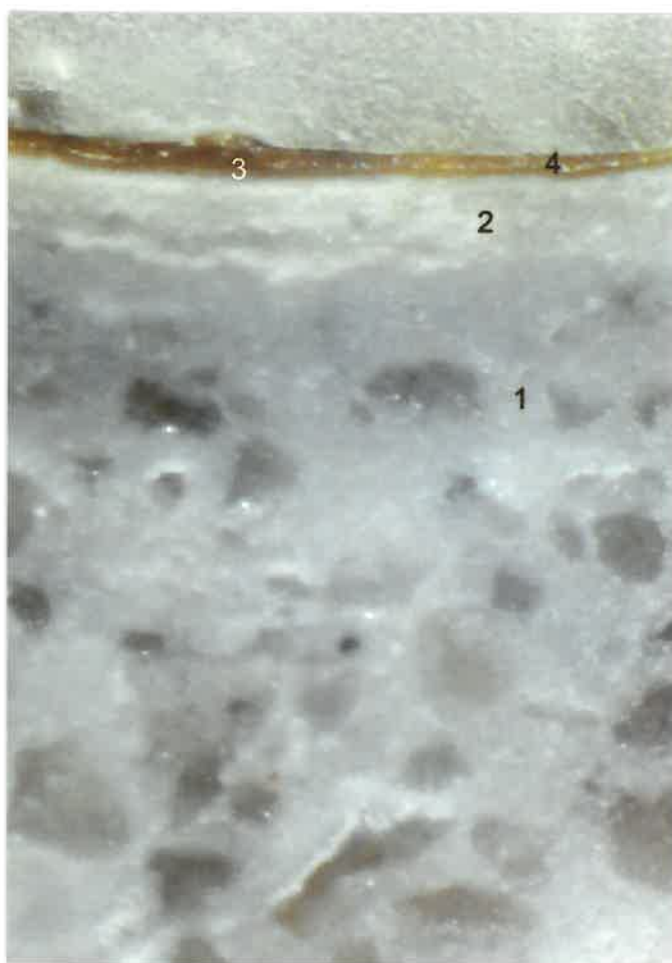
Odkrywka 17/ 5 – salonik po stronie wsch., kominek, płycina w górnej części obudowy. Widoczne dwie warstwy tynków – pierwotna (1) i wtórna (3).



Odkrywka 17/ 6 i 17/ 6a – salonik po stronie wsch., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny i ornament rokokowy. Widoczne relikty wtórnych złoceń.

TABELA 25. Odkrywka i próbka 17/ 6 – salonik pod stronie wsch., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny; odkrywka 17/ 6a – salonik po stronie wsch., kominek, górna część obudowy, sztukateria – ornament rokokowy.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I?	2. poł. XVIII w.?	grunt – pobiała lub kreda	
3		II	XIX w.	podkład pod złocenie	ugrowy
4		II	XIX w.	folia pozłotnicza – szlagmetal (częściowo skorodowana)	złoty
5		III i następne	XX/ XXI w.	warstwy farb	biały



Przekrój stratygraficzny próbki 17/ 6 i odkrywka 17/ 6 – salonik po stronie wsch., kominek, górna część obudowy, sztukateria – obramienie płyciny. Widoczne relikty wtórnych złocień, wykonanych folią z szlagmetal.



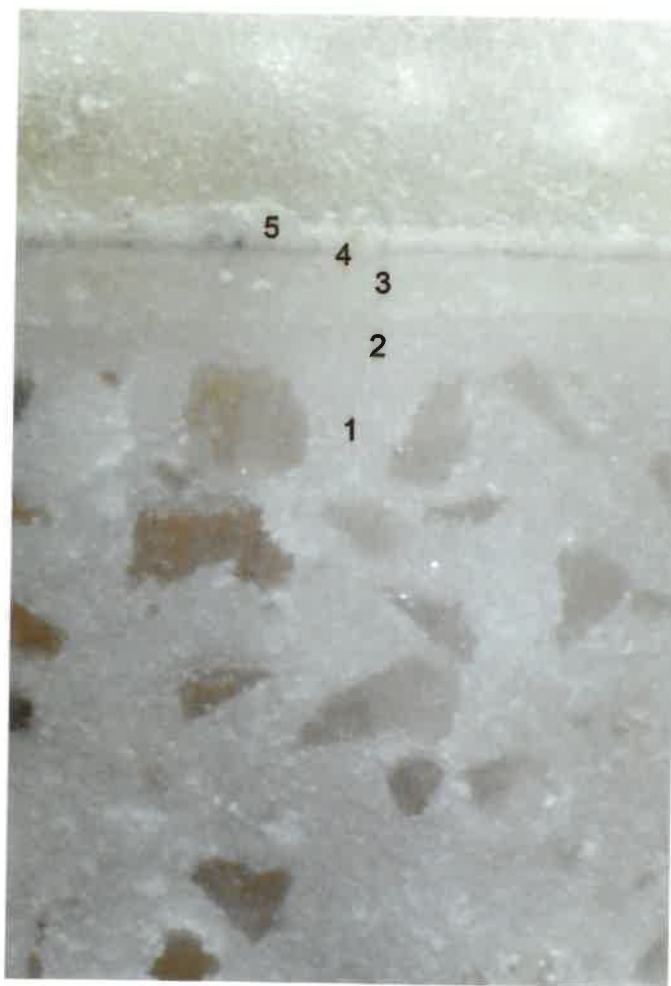
Odkrywka 17/ 6 – salonik po stronie wsch., kominek, górna część obudowy, sztukateria – ornament rokokowy. Widoczne relikty wtórnych złocień.



Odkrywka 17/ 7 – salonik po stronie wsch., kominek, górna część obudowy i zwieńczenie, sztukateria – ornament rokokowy. Widoczne relikty wtórnych złóczeń.

TABELA 26. Odkrywka i próbka 17/ 8 – salonik pod stroną wsch., górna część ściany zach., faseta nad kominkiem.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	grunt - pobiała lub kreda	
3		I	2. poł. XVIII w.	farba przypuszczalnie temperowa	złamana biel
4		II	XVIII - XIX w.	farba przypuszczalnie temperowa	ugrowo-szary
5		III	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	








Przekrój stratygraficzny próbki 17/ 8 – salonik po stronie wsch., ściana zach., faseta nad kominkiem.



Odkrywka 17/ 8 – salonik po stronie wsch., ściana zach., faseta nad kominkiem – zachowany relik. Strzałką oznaczono miejsce pobrania próbki.

TABELA 27. Odkrywka 17/ 10 – salonik pod stronie wsch., ściana wsch.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny, spodni	
2		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny, wierzchni	
3		II	XIX/ XX w.	farba – wzór malowany z szablonu?	jasnozielony – tło, ciemnozielony - wzór
4		III, IV	XX w.	warstwy farb	pomarańczowy, bladoróżowy
5		V	pocz. XXI w.?	tynek wapienno-cementowy	
6		V	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	szary
7		V	pocz. XXI w.	farba	pomarańczowy



Odkrywka 17/ 10 (powyżej) i jej lokalizacja – salonik po stronie wsch., ściana wsch.



POMIESZCZENIE NR 18 – POKÓJ PO STRONIE WSCHODNIEJ



Pokój po stronie wschodniej – jedyne pomieszczenie na piętrze z zachowaną prawie w całości oryginalną sztukaterią na fasecie. Lokalizacja odkrywek na ścianie zachodniej.

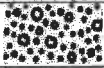



Odkrywka 18/ 1, 18/ 2 i 18/ 3 – pokój po stronie wsch., odpowiednio: górna część ściany zach., faseta oraz sufit.
W odkrywce na suficie widoczna wtórna płyta gipsowo-kartonowa.



Odkrywka 18/ 2 – pokój po stronie wsch., ściana zach. – faseta.

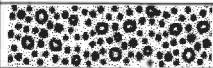


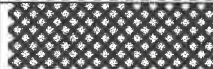


TABELA 28. Odkrywka 18/ 1 – pokój pod stronie wsch., górna część ściany zach., pod fasetą.

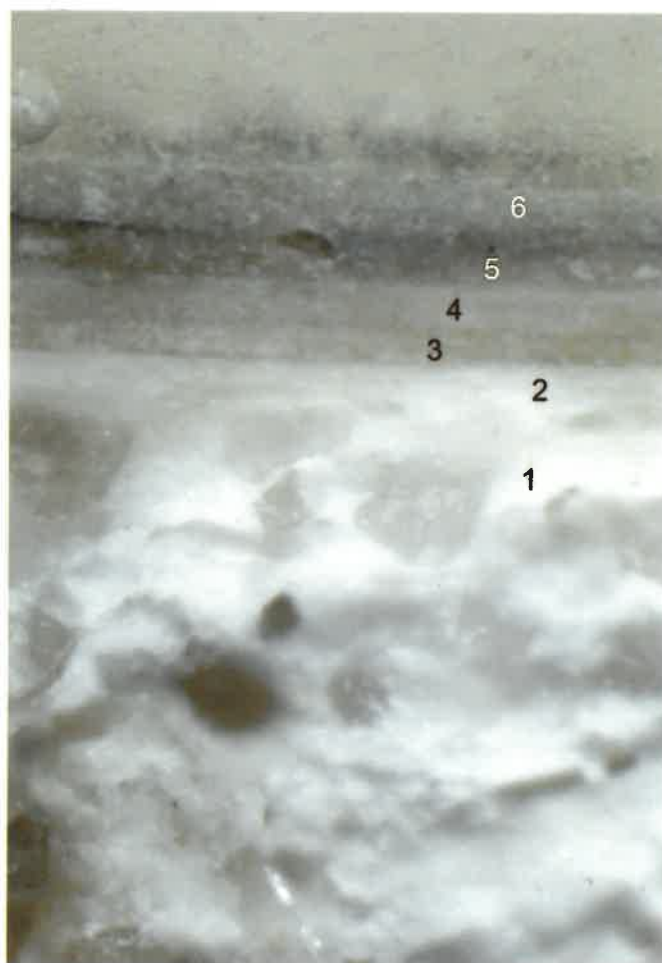
Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chronologiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynk wapienny	
2		I	2. poł. XVIII w.	drobnoziarnisty tynk wapienny	
3		I	2. poł. XVIII w.	gładź - pobiała lub kreda	
4		II	XX/ XXI w.	tynk wapienno-cementowy	
5		III	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	szary
6		III	pocz. XXI w.	farba	biały



Odkrywka 18/ 1 – pokój po stronie wsch., górna część ściany zach., pod fasetą.

TABELA 29. Odkrywka i próbka 18/ 2 – pokój pod stronie wsch., ściana zach., faseta.

Numer warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Faza chrono-logiczna	Datowanie	Charakterystyka warstwy	Kolor
1		I	2. poł. XVIII w.	tynek wapienny drobnoziarnisty	
2		I	2. poł. XVIII w.	grunt - pobiała lub kreda	
3		I?	2. poł. XVIII w.?	farba przypuszczalnie temperowa	kremowy
4		II	XVIII/XIX w.	farba przypuszczalnie temperowa	kremowy
5		III	XVIII/XIX w.	farba	ciemnoszary
6		V	pocz. XXI w.	gładź gipsowa	



Przekrój stratygraficzny próbki 18/ 2 – pokój po stronie wsch., ściana zach. – faseta.



Górna część odkrywki 18/ 2 – pokój po stronie wsch., ściana zach. – faseta. Dużą strzałką oznaczono miejsce pobrania próbki.

6. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

Wyniki badań konserwatorskich przeprowadzonych we wnętrzach na piętrze w dworcu w Mostach przedstawiają się następująco:

Hall i korytarze

W wyniku dokładnych oględzin zachowanych elementów oryginalnego wystroju sztukatorskiego udało się zidentyfikować pierwotny program ikonograficzny wnętrza. Ustalono, że czterem ścianom hallu przypisano cztery pory roku. Najważniejsze znaczenie nadano ścianie południowej, gdzie w dekoracyjnej oprawie wejścia do salonu umieszczono personifikację Lata – kobietą postać z wieńcem z kłosów i owoców na głowie, a obok, na zachowanym pilastrze – dekoracje w formie kłosów, kwiatów i owoców:



Na ścianie wschodniej, na dekoracji pilastra przy arkadzie znajdują się kwiaty, co odpowiadałoby symbolice Wiosny:



Natomiast na ścianie zachodniej, na pilastrach podtrzymujących arkadę odnajdziemy motyw winorośli, kojarzący się z Jesienią:



Jedynie na ścianie północnej brak dekoracji. Znajdują się na niej okna, wychodzące na Północ, kojarzoną z Zimą.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że dekoracje te są oryginalne, mają formy rokokowe i można je wiązać z pierwotnym wystrojem dworku.

Niewykluczone jest, że pierwotny wystrój wnętrza był bogatszy. Uzupełnieniem mogły być ścienne dekoracje malarskie lub także obrazy i rzeźby. W szczegółowych badaniach nawarstwień, jakim poddano ściany, sufity i sztukaterie w hallu i przyległych korytarzach nie zidentyfikowano jednak polichromii, a jedynie fragmenty opracowań monochromatycznych. Być może polichromie uległy zniszczeniu. Niewiadomym pozostaje też dokładny stan nawarstwień na sufitach, które pokryte zostały płytami gipsowo-kartonowymi.

Zidentyfikowana technika pierwotnego wykończenia ścian w hallu przedstawia się następująco:

Ściany pokryte zostały dwiema warstwami tynków: spodnim tynkiem wapiennym o średnio- i gruboziarnistym wypełniaczu, który stanowił piasek kwarcowy z dodatkiem minerałów towarzyszących żłozu, z domieszką okruchów ceramicznych, włókien drewnianych i macerału roślinnego oraz wierzchnią warstwą wapiennej gładzi. Wykonana została ona z mocnego tynku wapiennego z drobnoziarnistym, czystym kruszywem kwarcowym, być może piaskiem szklarskim. Warstwa ta ma bardzo jasny odcień, prawie biały.

Na ścianach w hallu, na powierzchni gładzi zidentyfikowano farbę o spoiwie temperowym, w odcieniu jasnokremowym – odcień zbliżony do NCS S 1005-Y50R, uzyskany ze zmieszania kredy i ugru. Natomiast na ścianach w korytarzach stwierdzono występowanie na tynku pobiału wapiennej i farby w kolorze szaro-kremowym odcień zbliżony do NCS S 1502-Y. Przypuszczalnie są to opracowania oryginalne.

Sztukaterie uformowane zostały na rdzeniu ze średnio-i gruboziarnistego tynku wapiennego, wykończonego drobnoziarnistą, wapienną gładzią (analogiczny rodzaj wypraw, jak na ścianach). Również na jej powierzchni stwierdzono występowanie jasnokremowej tempery – odcień zbliżony do NCS S 0502-Y50R. Kolejne opracowanie malarskie, w podobnej technice, ma nieco ciemniejszy odcień kremowo-szary, kremowy lub szaro-ugrowy. Przebadano próbkę cienkiej, szaro-ugrowej powłoki z głowicy pilastra przy arkadzie zachodniej (10/10), leżącej na pierwotnej farbie jasnokremowej. Analiza wykazała, że mamy do czynienia z farbą o spoiwie temperowym, z pigmentami kredą i ugre. Warstwa tej farby jest bardzo cienka, dobrze zespolona z podłożem i pokrywa ją warstwa patyny, co wskazuje, że była ona dość długo eksponowana. Być może było to pewnego rodzaju rozmalowanie światłocieniowe, jednak brak pewności, czy oryginalne.

Saloniki z kominkami i przyległe pokoje

Oba kominki niewątpliwie również należą do pierwotnego wystroju pomieszczeń. Wykończone zostały drobnoziarnistym tynkiem wapiennym, podobnym jak zastosowany na wyżej opisanych sztukateriach, pokrytym rodzajem białego gruntu (kreda lub pobiał wapienna). Na detalach zdobiących kominki zidentyfikowano złocenia, wykonane folią ze szlagmetal (sztuczne złoto płatkowe). W dolnej i środkowej części obudowy kominków odkryto wtórne warstwy malarskie, m. in. w kolorze ceglastym oraz wtórny tynk. Można przypuszczać, że kominki te uzyskały nowe wykończenie w 2. połowie XIX w., być może podczas przebudowy pomieszczeń na parterze. Sztuczne złoto płatkowe wprowadzono do powszechnego użycia na przełomie XIX i XX w.

Na fasetach w salonikach i w pokojach pierwotnie istniały dekoracje sztukatorskie w formie gzymsów. Nadal zachowane są one w pokoju po stronie wschodniej. Natomiast w obu salonikach nad kominkami pozostały relikty po skutych sztukateriach. Uformowane zostały one z drobnoziarnistego tynku wapiennego, pokrytego rodzajem białej gładzi (kreda lub pobiał wapienna), podobnie, jak obudowy kominków.

W saloniku po stronie zachodniej, na relikcie fasety zidentyfikowano na warstwie białej gładzi farbę, przypuszczalnie temperową, w odcieniu złamanej bieli, być może oryginalną. Kolejne dwie warstwy farb w kolorze jasnoszarym. W saloniku po stronie wschodniej na relikcie fasety zidentyfikowano analogiczne opracowanie pierwotne oraz wtórną farbę kolorze ugrowo-szarym. Na sztukaterii w pokoju po stronie wschodniej odkryto natomiast farbę, przypuszczalnie temperową, w kolorze kremowym – odcień zbliżony do NCS S 0502-Y50R, być może oryginalną oraz dwie warstwy wtórnych farb – w kolorze kremowym oraz ciemnoszarym.

Wystrój malarski ścian w salonikach i pokojach, który można wiązać z pierwotną fazą, zachowany jest szczątkowo. Są to opracowania monochromatyczne, wykonane farbą o chudym spoiwie: w pokoju po stronie zachodniej w kolorze jasnoszaro-różowym – odcień zbliżony do NCS S 1502-Y50R, a w środkowym salonie w kolorze ciepłoszaro-kremowym – odcień zbliżony do NCS S 1502-G. W saloniku i pokoju po stronie wschodniej nie odkryto pierwotnego opracowania malarskiego ścian.

Na sufitach we wszystkich tych pomieszczeniach znajdują się płyty gipsowo-kartonowe.

Oryginalna stolarka drzwiowa

Oryginalna stolarka drzwiowa zachowana w pomieszczeniach na piętrze pierwotnie pomalowana była obustronnie farbą w jednolitym kolorze perłowo-szarym, w odcieniu zbliżonym do NCS S 2005-G10Y.

7. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE, PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO-RESTAURATORSKICH

1. Wszelkie prace przy adaptacji wnętrz należy prowadzić z poszanowaniem zachowanych oryginalnych elementów wystroju.
2. Należy dążyć do wyeksponowania pierwotnych walorów dekoracyjnych wnętrz. W tym celu należy przeprowadzić niezbędne prace konserwatorskie istniejącej sztukaterii, takie jak oczyszczenie z nawarstwień zacierających jej formę, podklejenie spękań i odspojień, uzupełnienie ubytków. Zaleca się ponadto wykonanie prac restauratorskich – odtworzenie brakujących elementów wystroju sztukatorskiego. Rekonstrukcja możliwa jest w przypadku pilastrów na ścianach hallu (po stronie południowej oraz wschodniej), uszkodzonych elementów dekoracji arkad, gzymsów na fasetach w hallu oraz w korytarzach, a także gzymsów na fasetach w salonikach z kominkami oraz w pokoju po stronie zachodniej. W pokoju po stronie wschodniej, gdzie zachowana jest sztukateria na fasecie, należy uzupełnić jej brakujące fragmenty. Przy uzupełnianiu sztukaterii na fasetach należy posłkować się zachowanymi oryginalnymi fragmentami oraz zachowaną fasetą w pokoju po stronie wschodniej.
3. Kolorystka sztukaterii, kominków i ścian w pomieszczeniach powinna nawiązywać do odkrytych pierwotnych, historycznych wymalowań. Nie zaleca się w związku z tym odtwarzania złocień na kominkach (złocenia nie są opracowaniem pierwotnym). Do malowania należy stosować farby paroprzepuszczalne, o historycznym charakterze (temperowe, wapienne).
4. Należy zachować i odrestaurować oryginalną stolarkę drzwiową: oczyścić z nawarstwień, wykonać niezbędne naprawy stolarskie i przywrócić pierwotną kolorystkę – farbę w kolorze perłowo-szarym, wg oryginalnego odcienia. Należy zrekonstruować brakującą opaskę ościeżnicy drzwi do saloniku po stronie wschodniej.
5. Należy przywrócić pierwotny sposób opracowania krawędzi wnęk w korytarzach przy hallu – na półokrągło, bez stosowania metalowych kątowników.

Konserwator Dział Sztuki
mgr Julia Martino
ul. Krasieńskiego 21/23 m. 39
87-100 Toruń, tel. 691 118 391

Julia Martino



PKZLAB SC

**WYNIKI BADAŃ PRÓBEK ZAPRAW I POLICHROMII
Z DWORU W MOSTACH, gm. KOSAKOWO**

Badania wykonały:

mgr Dorota Sobkowiak

mgr Elżbieta Orłowska

Toruń 2018

1: Miejsca pobrania próbek

Do badań otrzymano następujące próbki:

Próbka 10/2: tynk ze ściany południowej, I piętro

Próbka 10/10: sztukateria, kapitel pilastra – wierzchnia warstwa z szarą powłoką

Próbka 17/6: sztukateria z kominka – powłoka pozłotnicza

2: Mikroskopowe obserwacje próbek

Próbka 10/2 zawiera fragmenty tynku i wierzchnią wyprawę z powierzchni tynku. Na wyprawie znajdują się trzy warstwy malarskie. Są one kremowe, najwcześniejsza leży bezpośrednio na zaprawie, ma nieco ciemniejsze zabarwienie.

W próbce 10/10 na białym podkładzie leży warstwa biała o jasnoszarej powierzchni.

W skład próbki 17/6 wchodzi jasnoszara zaprawa z cienką, ugrową warstwą na pobiale, będącą podkładem pod złotą folię. Całość przykryta jest kilkoma warstwami bieli.

3: Badanie pigmentów, spoiw i folii

Z próbki 10/2 wypreparowano warstwę kremową, leżącą bezpośrednio na powierzchni wyprawy, w próbce 10/10 zbadano warstwę jasnoszarą. W tych warstwach poddano identyfikacji obecne w nich pigmenty oraz wstępnie oznaczono rodzaj spoiwa.

Z próbki 17/6 wyodrębniono warstwę pozłoty i zbadano rodzaj folii.

Wyniki badań zawarto w tabeli.

Tabela 1. Wyniki badań folii, pigmentów i spoiw

Nr próbki	Barwa warstwy	Pigment	Spoiwo
10/2	kremowa	kreda z dodatkiem ugru	białko
10/10	jasnoszara	kreda, czerń organiczna	białko
17/6	złota	goldmetal Cu — Zn	

W żadnej z warstw nie wykryto bieli ołowianej ani cynkowej. Głównym składnikiem warstw malarskich jest kreda. Niewielki dodatek ugru stwierdzono w próbce 10/2, dodatek czerni organicznej w próbce 10/10. W obu próbkach spoiwem jest tempera.

4: Chemiczne badanie składu zapraw

4.1. Metodyka badań

Analizę tynku (próbka 10/2) wykonano po rozdzielaniu warstw: spodniej i wierzchniej (gładzi), metodą wytrawiania w roztworze kwasu solnego. Po zakończeniu reakcji oddzielono i ilościowo oznaczono część nierozpuszczalną w kwasie oraz określono masę frakcji przechodzącej przez sito o boku oczka 0,1 mm. Wypełniacz zapraw poddano badaniom w świetle odbitym mikroskopu stereoskopowego.

4.2. Wyniki badań

Opis makroskopowy tynku, przebieg reakcji z HCl, stan materiału po zakończeniu reakcji przedstawia tabela 2, przybliżony, masowy skład podano w tabeli 2.

Tabela 2. Opis makroskopowy próbek tynków

numer próbki	opis makroskopowy	reakcja z 2M HCl		nasiąkliwość w wodzie w %
		intensywność	stan zaprawy	
10/2 spód	zaprawa barwy białej, krucha, słaba	bardzo intensywna z wydzielaniem CO ₂	rozpadła się	13,2
10/2 wierzchni	zaprawa barwy białej, słaba	bardzo intensywna z wydzielaniem CO ₂	rozpadła się	*

* nie określono ze względu na bardzo małą masę próbki (0,2 g)

Tabela 3: Analiza składu masowego zapraw

nr próbki	spoiwo	% ilość części nie- rozpuszczalnych w HCl			% ilość węglanów	stosunek spoiwa do wypełniacza	główny skład- nik wypełnia- cza	inne składniki
		razem	w tym					
			frakcja pelitowa	kruszywo kwarcowe				
10/2s	wapienne	76,0	1,5	74,5	24,0	1:3	kwarc o różnej wielkości ziaren z przewagą średnio i gruboziarnistego, różnie obtoczony	skalenie, niezidentyfikowa- ne minerały ciemne, glauko- nit, okruszki ceramiczne, włókna drewniane, macerał roślinny
10/2w	wapienne	55,0	40,0	15,0	45,0	1:1	drobnoziarnisty , ostrokrawędzisty kwarc (przewaga frakcji poniżej 1mm)	brak

Tynk składa się ze spodniej warstwy wykonanej na spoiwie wapiennym oraz średnio i gruboziarnistym kruszywie piaskowym (tj. kwarc wraz z minerałami pochodzącymi ze zjawisk wietrzeniowych skał głębinowych). W wypełniaczu występują też okruchy ceramiczne, włókna drewniane i macerał roślinny. Masowa proporcja spoiwa do wypełniacza wynosi około 1:3, wodochłonność zaprawy jest dość wysoka, wynosi 13%. Jest to zapewne warstwa pierwotna.

Warstwa gładzi jest wykonana na bardzo obfitym spoiwie wapiennym oraz drobnoziarnistym kruszywie kwarcowym o frakcji około 1mm. Nie stwierdzono występowania minerałów pochodzących ze zjawisk wietrzeniowych, które występują zwykle w złożach i w rzeczonym piasku (piasek szklarski?). Ze względu na małą masę próbki (0,2g) nie określono jej wodochłonności.

PKZLAB s.c.

Elżbieta Orłowska

Dorota Sobkowiak

87-100 Toruń, ul. Mickiewicza 49a/4

NIP 9562316316



Toruń 2018.10.19